

KÜTAHYALI FİRÂKÎ VE BİLİNMEYEN ŞİİRLERİ

*Kadir GÜLER**

ÖZET

Kütahya, Germiyânlılar ve Osmanlılar döneminde Anadolu'daki en önemli edebî muhitlerden ve kültür merkezlerinden biridir.

Germiyân ve Osmanlı coğrafyasının önemli kentlerinden biri olan Kütahya'da yetişen klasik dîvân şiirinin âlim-şâirlerden biri de Firâkî'dir.

Tezkirelere göre muhaddis ve müfessir olan, mutasavvıf bir aileden gelen Firâkî, âlimler ve sâlihler zümresinden bir şâir olarak tanıtılmaktadır.

Bu makalede Firâkî ilim âlemine, ilk defa yayınlanacak şiirleriyle tanıtılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kütahya, Germiyân, Firâkî, dîvân şiiri.

FİRÂKÎ OF KÜTAHYA AND HIS KNOWN POEMS

ABSTRACT

Kütahya is one of the most important literary neighborhoods and cultural centers during the Germiyan and Ottoman periods.

Firâkî is one of the scholar-poets of the classic divan poetry whom has been raised in Kütahya, one of the most important cities of the Germiyân and Ottoman lands.

According to the literature Firâkî, introduced as a researcher and interpreter of hadiths also raised by a sufi family, is known as a poet from a class of scholars and sutables.

* Yrd. Doç. Dr, Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak., TDE Bölümü,
kguler@dumlupinar.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

In this article, Firâkî will be introduced to the science world with his poems that have never been published before.

Key Words: Kütahya, Germiyân, Firâkî, divân poetry.

Kütahya, gerek Germiyanlılar, gerekse Osmanlılar döneminde Anadolu'daki en önemli edebi muhitlerden ve kültür merkezlerinden biridir.

Germiyanoğulları'nı Kütahya'nın tamamen Osmanlı hakimiyetine geçtiği tarih olan 1428'e kadar I. Yakup Bey, Süleyman Şâh ve II. Yakup Bey gibi devlet adamları yönetmiş ve bu devlet adamlarının döneminde Şeyhoğlu Mustafa, Ahmed-i Dâî, Ahmedî ve Şeyhî gibi şâirler verdikleri önemli eserlerle Divan şiirinin kuruluşuna yardımcı olmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nde şehzâdeler tahta çıkmadan önce, devlet yönetimini öğrenmek üzere, bazı merkezlere sancak beyi olarak gönderilirdi. Böylelikle şehzâdelerin tecrübe sahibi olmaları sağlanırdı. Kütahya, Fatih Sultan Mehmet zamanından 16. Asrın sonuna kadar Batı Anadolu sancak merkezlerinden biri olmuş ve şehzâdelerin idari olarak yetişmesine katkı sağlamış önemli şehirlerden biri olarak dikkat çekmektedir.(Güler 2004a:123)

Kütahya, bu yıllarda Eskişehir, Uşak, Afyon gibi şehirlerin sancak merkezi konumundaydı. Kanunî'nin iki oğlu Şehzâde Beyazıt ve Şehzâde Selim, Kütahya'da sancak beyliği yapmıştır. (Ersoy 2004:126)

XVI. asır dahil bu bölgede; Şeyh Abdullâh İlâhî, Ahmedî, Ahmed-i Dâî, Şeyhî, Cemâlî, Şeyhoğlu, Yetimî, Hamzavî, Harimî, Hasbî, 'İzârî, 'İydî, Kabûlî, Kalenderî, Kemal Halvetî, Keşfî, Minnetî, Muidî ve Rahimî gibi şâirler yetişmiştir.(Aypay 1995: 90)

Gubârî, İşretî, Nihânî, Hatemî, Fazlî-i Kâtib, Vusûlî, Nigârî, Gelibolulu Âlî, Bağdatlı Ahdî gibi şâirler ise Kütahya'da bulunmuşlardır. Kütahyalı şâirlerle ilgili araştırmaların bu sayıyı artıracığı kanaatindeyiz. (Dadaş 2000)

Kaynaklar, inceleyeceğimiz Firakî Abdurrahman Çelebî dışında bir Firâkî'den daha bahsetmektedirler. Esrar Dede Tezkiresi'nde Yazıcı sanıyla tanıtılan ve Peçüyî Ârif Ahmet Dede

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

hizmetinde yetişen Mevlevî şairlerinden biri olarak anlatılan Mevlevî Firâkî'nin şiir ve inşâsıyla dikkat çektiği ifade edilmektedir. (İpekten vd. 1988, 151)

Germiyân ve Osmanlı coğrafyasının altıncı önemli merkezi olan Kütahya'da yetişen âlim-şâirlerden biri de Firâkî'dir. (Güler 2004a: 123)

Firâkî, XVI. yüzyıl kaynaklarından Latîfî, Âşık Çelebi, Hasan Çelebi, Beyânî, Ahdî, Âlî ve Taşköprülüzâde'nin, XVII. yüzyıl tezkirelerinden de Riyâzî ve Fa'izî'nin eserlerinde kaydedilmiştir.(Değer 2006)

Germiyân şuarâsı içerisinde adı kaynaklarda en fazla zikredilen şâirlerden biri olan Firâkî, Kütahya'da doğmuştur. (Ersoy 2004)

Kaynaklar doğum tarihi ile ilgili bir bilgi vermemektedirler. Asıl adı Abdurrahman Çelebi'dir. Tezkirecilerden sadece Riyâzî, asıl adının Abdurrahman Çelebî olduğunu yazmaktadır.(Açıkgöz 1982:183)

Evliya Çelebi, Firâkî'nin amcasının oğlu olduğunu ve İstanbul'a göç ettiklerinde evlerini Firaki'ye bıraktıklarını söylemektedir.(Güner 1967: 143) Her iki sanatçının da Çelebi olması bu düşünceyi doğrular niteliklerden biridir.

Bursalı Mehmet Tahir, Firâkî'nin babasının Zeyniye tarikatına bağlı bir şeyh, Gelibolulu Âlî Acemzâde olduğunu yazarken, Âşık Çelebi şeyh-zâde olduğunu yazmaktadır. Bu görüşlere göre Firâkî için ailesi Acem coğrafyasından gelerek Kütahya'ya yerleşmiş, sûfilerden ve zeyniye eşrafından bir şeyh, din âlimi ve klasik bir şairdir” diyebiliriz. (Tahir 1972: 312)

Firâkî, dînî ilimler tahsil etmiş bir aileden geldiği ve medrese tahsilini Kütahya'da tamamladığı için Firâkî-i Vaiz olarak tanınmıştır. Latîfî tezkiresine göre muhaddis ve müfessir olarak tanıtılan ve mutasavvıf bir aileden gelen Firâkî, Lamiî Çelebi'nin musahibidir. Ahdî tezkiresine göre, Mesnevî'yi ve Manevî'yi mütâlaa etmiş âlimler ve sâlihler zümresinden bir âlimdir. Âşık Çelebi “Kütahiyye'de vâiz ü nâsihdür.” diyerek onun vâizliğini ön plana çıkarmıştırHasan Çelebi'ye göre bir süre ilim yolunda çalışan Firâkî, daha sonra bundan vazgeçerek çileye çekilmiştir.

Âşık Çelebi'ye göre Firâkî, Bursa'da Şeyh Abdü'l-mü'min isimindeki bir şeyhin zaviyesinde sûfî olarak riyâzet çilesine girmiş, ancak bir süre sonra şeyhiyle birtakım problemler yaşamış ve oradan ayrılmış ama tasavvuf yolunda önemli merhaleler almıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Kaynaklarda geçen şiirlerine baktığımızda Firâkî'nin sûfi kültürüne bakış açısının olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Ney dinlemekten ve İbrahim Ethem'den bahseden şâir, tasavvuf neşvesini bilmektedir.

Kaynakların tümünde kıymetli bir âlim, salihler zümresinden bir zât ve başarılı bir vâiz olarak anlatılan Firâkî'nin vâizlik yönü çoğunlukla övülürken, va'az için çıktığı kürsüden sevmediği rakîblerini ve hasımlarını yerdiği ve sözleriyle kayyumun başını yardığı için tenkit edilmektedir.

Âşık Çelebi Tezkiresi'nde bu olay şöyle anlatılmaktadır: “ Bir kayyum rakîbi vardı ki her zamanda andan dilgîr olup hatta va'zında bile münâsebetle bir hikâye irâd eyler idi ve dirdi:

“Zemân-ı evâilde vilâyet-i Bâbil'de Kal'a-i Selâsilde bir kâfir var imiş dininde hayli kayyum-ı kâfi imiş âhir bununla dahi öykesin alamayup katı cânına geçüp tokuz kötek tutup eldeki asâsıyla urup başın yardukda dimişdür.”

Çıkarmadum göz ammâ kaş yardum
Dahî şimdi er oldum baş yardum”

Firâkî, devrinin önemli şahsiyetleriyle yakınlık kurmuştur. Gelibolulu Âlî'ye göre Lamiî Çelebi'nin öğrencisidir.

Şehzâde Bâyezîd, Rüstem Paşa'nın ikinci defa vezir olduğu 1555 ile 1558 yılları arasında Kütahya'da sancak beyliği yapmıştır. Şehzâde Bâyezîd beraberinde Gubârî ve İşretî gibi şairlerle Kütahya'ya gelmiştir. Firâkî, Kütahya'da meşhur bir vaizdir ve Firâkî'nin vaizliğinin yanında şâirlik yönü de ağır basmaktadır. Firâkî, Kütahya'ya gelen Bâyezîd'e yakın olmayı başarabilmiş ve onun ihsanlarından da bolca faydalanmıştır.

Âşık Çelebi'ye göre, Şehzâde Bâyezîd M.1555 yılında Karaman sancağından Kütahya'ya gelince Firâkî, şehzâdeye şu beyitleri sunmuştur:

‘Azm-i bostân eyleme gel şeh-i Kütâhiyyeye
Görmek isterseñ şehâ ger Bâyezîd Hân tahtını
Sen yüz aklugin vir Allâhum çevir sevdâ ile
Germiyâna geldi terk idüp Karaman tahtını
Ey Firâkî Hazret-i Ya'kûba firkat bir zamân
Tahta bend-i beyt-i ahzân itdi Ken'ân tahtını

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Beyânî, Firâkî ile Şehzâde Bâyezîd'in yakınlığından bahseder ve Şehzâde'nin birçok defa Firâkî'nin va'azlarını dinlemeye geldiğini kaydeder. Şehzâde Bâyezîd içeri girince Firâkî, ayağa kalkıp yüksek sesle ve irticâlen şu beyti okur:

Kamu şehzâdelerden fâ'ik eyle
Atası devletine lâyıık eyle

Firâkî'nin bu davranışı Şehzade Bâyezîd'i, çok memnun etmiş ve Firâkî'ye birçok bağışta ve ihsânda bulunmuştur. Olaya şahit olan câmi' cemaâtinin ve Kütahya halkının Şehzade Bâyezîd'e olan güvenleri bir kat daha artmıştır.

Hasan Çelebi'nin tezkiresinde belirtildiğine göre Şehzâde'ye bu derece yakın olan Firâkî, Şehzâde Bâyezîd katledildikten sonra çok üzölmüş ve aşağıdaki kıt'ayı söylemiştir:

Çünkü hük-m-i Kâdir ü kâyyûm-ı sultân-ı ezel
Taht ile tâ tahta-i tâbûti teslîm itdiler
Bahtı gör kim tahta-i tâbûta bindi Bâyezîd
Tahtı bir şâh-ı Selîmü't-tab'a teslîm itdiler

Firâkî'nin ölüm tarihi hakkında farklı görüşler mevcuttur. Hasan Çelebi H.988/M.1580; Gelibolulu Âlî H.990/M.1582; Fâizî H.993/M.1585; Riyâzî H.988/M.1580 tarihlerini vermektedir. İki kaynaktaki ortak zikredilen H.988/M.1580 tarihinin ölüm tarihi olduğu kabul edilebilir.

Kaynakların genelinde tekrar edilen şu beyit, onun tezkireciler arasındaki önemini göstermektedir:

Gölşen-i 'âlemde böyle sırta irmez hîç kes
Zâglar âzâde vü bülbüller giriftâr-ı kafes

Firâkî'nin şairliği hakkında kaynaklarda farklı bilgiler verilmektedir. Latîfî, pek çok telifinin bulunduğu, güzel kasideleri, beyitleri ve mensur parçaları olduğundan bahsetmekte ve bu âlemde kız ve oğlan çocuğu sahibi olmanın insan için zor bir belâ ve garip bir ibtila olduğunu beyan eden manzumelerinden örnekler vermektedir:

“Bu 'âlemde zen ü ferzend ve hîş ü hîşâvend insâna müşkil belâ ve garîb ibtilâ idügin beyân u 'âyân ider anuñ manzûmâtındandır:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Sa'âdet devlet anuñ hîşi yokdur
 Gam-ı hîşinden anuñ dişi yokdur
 Gam-ı ferzend müşkil ibtilâdur
 Olursa mihnet olmazsa belâdur
 Veled çünküm ola bed-hulk u sîret
 Ataya renc olur anaya zahmet
 Yeter kişiye neng ü 'âr-ı duhter
 Husûsâ ki ola duhter bed-ahter
 Kimüñ ki perde ardında kızı var
 Yüregde yaşı bagrında sızı var

Hasan Çelebi, güzel sözlerinden ve latifelerinden bahseder fakat sanatkârlığını beğenmez.

Âşık Çelebi'ye göre Firâkî, şiirin her kısmında ve nazımda mahir, hoş latifeleri ve gazelleri bulunan, aynı zamanda şirin-ter hezli olan bir şâirdir. Âşık Çelebi, risâleleri, inşâ ve makaleleri olduğundan bahsetmektedir.

Mecmualardan ulaştığımız şiirlerine bakınca klasik divan tarzında ve sevgili üzerine şiirler yazmış olduğunu görmekteyiz. Firâkî, Kütahya'ya ve Kütahya güzellerine âşık bir şâirdir:

Yedi kat gökten geçerse tan değil âhım benim
 Haftada bir kez görünmez ol yüzü mâhım benim
 Her gice geç gelse ger zülfü hayali gönlüme
 Gönül ağar hemen âh sehergâhım benim
 Bir güzel sevdim Firâkî şehr-i Kütâhiyyede
 Dâmen-i vaslına irmez dest-i külâhım benim

Eserleri arasında en çok Ahlâk-ı Muhsinî zikredilmektedir. Bursalı Mehmed Tahir, Firâkî'nin H.964/M.1558 senesinde Hüseyin bin Ali Vâiz el- Kâşifî'nin Farsça eserini Ahlâk-ı Muhsinî adıyla tercüme ettiğini ve tercümenin bir nüshasının Enderûn-ı Hümâyun'da Revân Odası kütüphanesinde olduğunu bildirmektedir. Bu eser üzerinde danışmanlığında bir yüksek lisans çalışması yürütülmektedir.

Tercüme-i Ahlâk-ı Muhsinî'nin sonunda yer alan Kalem Kasidesi yayınlanmıştır. (Ersoylu 1995)

Osmanlı müelliflerinde Mehmed Tahir, Süleymaniye kütüphanesindeki Kırk Su'âl isimindeki matbu eserin, mukaddime

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

bölümündeki ibareye dayanarak Firâkîye nisbet edildiğini yazmaktadır. Firâkî'nin önemli eserlerinden biri olan Kırk Su'âl üzerinde danışmanlığında bir yüksek lisans çalışması tamamlanmıştır.(Önen 2009)

Bulduğumuz kaynaklarda geçen manzumelerine göre iyi bir şâir olduğu anlaşılan Firâkî'nin var olduğuna inandığımız divanı henüz bulunamamıştır.¹Makalenin sonuna mecmualardan üç sahife metin ekledik.

Firâkî'nin mecmualarda, tezkirelerde ve diğer kaynaklarda bulduğumuz gazel, muhammes, müseddes, tercî'-i bend, kıt'a, müfred ve matlalarını ilim erbâbının bilgisine sunuyoruz.

GAZELLER

1

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Cihâna şâh olup şehâ cihân turdukça turduñ tut

Cihân mülkinde Şeddâd-ı bünyâdın urduñ tut

Göçersin kûs-ı rihlet çalınur âhir bu menzilden

Otagun pâdşâhum lâle-veş her yirde kurduñ tut

Vücûd ikliminin farzâ ki olmuşsun Süleymânı

'Âdem deryâsına ol saltanât mühriñ düşürdiñ tut

Bu âlem murg-zârunda murâduñca şikâr alup

Şehâ bâzû-yı devletden niçe şehbâz uçurduñ tut

Olursun böylece her dem nicedür hâl ile yeksan

Bu gün hac bezmine erdin safâ câmını sürdüñ tut

Elinden rûzgâr-ı zûr-kârun kurtuluş yokdur

Sabâ gibi bu sahralarda hâildüñ yüpürdüñ tut

Ayagı götürür her kişi âhiri bu meclisden

Firâkî bir el önden âlem-i vahdetde yurduñ tut²

¹ Şahsi kütüphanemizde bulunan bir defter cönkte Firaki'ye ait bazı şiirleri, Kütahyalı araştırmacılardan Mustafa Hakkı Yeşil, İstanbul Kütüphanelerinde görevli iken şiir mecmualarından derlemiştir. Bu şiirler rik'a yazıyla defter cönkte kaydedilmiştir. Bu cönkten aldığımız şiirleri yeşil nüshası olarak dipnotlarda gösterdik.

² 'Âşık Çelebi v.187a, Yeşil v.3b

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

2

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Eger miftâh-ı adnı destine alsa idi zâhid
Kalurdu bâki dûzahda hezârân mücrim u âid

Ta zehrine egerçi yok kendisinde gayrı bilmez
Ki olmuş tab'-ı âbâ gönülide yüzler gibi râkid

Su'al olsa kebâ'ir ehl-i firdevsi niçün görmez
Cevâbında anıñ ba'zı hatâsını bulur şâhid

Neden bilmez Hudânın rahmetin mücrîm-i tahsîsin
O zan eyler şefâ'at cümle ehline 'âid³

Benim zannım bu ancak sûfinin efkârına 'akıl
Ki oldukça riyâ seccâdesinde böylece kâ'id

Anuñ şerrinden eyler isti'âze Hazret-i Hakka
Kamu arz-ı semâvât ehli hem de kevkeb-i nâhid

Firâkî olma aslâ 'ilmiñe a'mâliñe magrûr
Yarın bellü olur dîvân-ı Hak'da nâkıs u zâ'id⁴

3

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bü bü bülbül gönüle 'âşışıkın olmuş bu seher⁵
Za za zârı fi figânı baña da etdi eser

Me me medhûş o olup hem 'a 'a 'aklım gi gidüp
Di di dîvâne miyim ben bi bi bilmem çe haber

He hele bir su susaydı gönüle gonce-i nâz
Şü şükür vuslatı eyyâm gö gö gösterdi zafer

'A 'a 'âşık o olan kimseye lâzım sa sabır
Ce cefâyı i iderse ma ma ma'şukı eger

Pe pe pervâne sıfatlar şe şe şem'âya döner
Ya yanarsa na na nâre ge ge gelmez za zarar

Sa saña hem e eziyet i iden nâdim olur
Ge getürem fi Firâkî gü gülesiz ge gezer⁶

³ Metinde okunamayan eksik kelime var

⁴ Mil. küt. yz.8459 v. 43b

⁵ Vezin bozuk

⁶ Mil. küt. yz.8459 v. 44b

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

4

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Nigârâ leblerin vasfın işidirse şeker titrer
 Yanagın rengini görse hayâdan verd-i ter titrer
 Meyânîñ öyle nâzıkdir ki hergîz hayâl itmez
 Dolaşdıkcâ mahallinden tahayyürde kemer titrer
 Nesîm-i subh ile zülfüñ dokundukça ruhuñ üzre
 Karar itmez gönül bir dem düşer ol bâdeler titrer
 Meger zülfüñle ruhsârın beni sevdâya salmışdur
 Ki bî- çâre gönül her dem yanar şâm ü seher titrer
 Cemâlîñ pertevinden ger güneş titrerse ey dilber
 Ta'accüb kılma kim encüm kaçan görse kamer titrer
 Firâk-ı derd ü hasretten ölürse 'aşkı ölür kim
 Cefâdan hergiz incinmez rakîb de katreler titrer⁷
 Firâkî hastanın hâlin gör ey hurşîd-i taban kim
 Visâlinden cüdâ her dem firâk içre yanar titrer⁸

5

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nev-bahârım lâleler güller açılmış baglar
 Görmek isteriz eger sînemde seyr edin daglar⁹
 Bil bu yerlerde karâr itmez giderdim bir yana
 Âh bu boynum benim bende-i zülfün bâglar
 Başımı ey serv-i kûyundan ayırmag istedin
 Gözlerimden çıkdı deryâlar degil irmaglar
 Gülşen-i 'âlemde bu esrâra hayrânım ki ben
 Zâgları fârik yürür bülbül demeden aglar
 Çün yakasından geçirmiş dâmeninde beslemiş
 Haşre dek Ferhâd için ağlar Firâkî daglar¹⁰

6

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Âşıkâ nâz eylemez dilber egerçi az olur
 A benüm sevdiğüm bu ne dükenmez nâz olur

⁷ Anlam ve vezin bozuk

⁸ Yeşil 5a

⁹ Anlam ve vezin bozuk

¹⁰ Yeşil v5b

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

Tâli'ümden âh kim çok sevdiğüm meh-pâreler
 Gün-be-gün hercâyîlikler eyleyüp mümtâz olur
 Veh ki bir şehbâza el virmez hevâ-yı 'aşkda
 Pâyine düşdüklerüm ekser hümâ-pervâz olur
 Yâre karşı yâreler açsam 'aceb mi sîned
 Lâleler açılmaga başlar kaçan kim yaz olur
 Ey Firâkî şehrimüz şâhin yuvasıdır bizüm
 Anuñ için anadan toğanımız şehbâz olur¹¹

7

fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün

Nezd-i câhilde huruf-zer cümlesi yeksân olur
 Bilmeyen 'indinde hâkister azîm bürkân olur
 Sâde-rûlarla meveddet mi nedür merdânelik
 Âdeti tab'-ı televvün eylemek pür-şân olur
 Hep geçürdüm sûzenî âlem ile çok sitem
 İddi'â-i yâr-ı gârîler bütün bî-nân olur
 Bî-sebeb başın semâya kaldıran kimdir 'aceb
 Nezd-i hâtıfdan aña zehr eylerim ihsân olur
 Ey Firâkî kırsa altun kâse-i seng-i katı'
 Ne taşın şanı uzar ne kâseye noksân olur¹²

8

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Ne buldu 'aşka nihâyet ne bahri şevke kenâr
 Ne tende tâb ile kuvvet ne cânda sabr ü karâr
 Ne rûz ü firkate âher ne şâm-ı hicie seher
 Ne gözde hâb ne hod başta devlet bîdâr
 Yok ol civânla bir vech ile münâsebetim
 Ne bana dost ve ne düşmân ne müddei ve ne yâr
 Ne göz ucu ile selâm ve ne hışm ile düşmân
 Ne hatt-ı bûs-ı kenâr ve ne sohbet-i didâr
 Firâkî nevi şol resme telh-kâm itdi
 Cihânda lezzet-i aşka edem gibi inkâr¹³

¹¹ Ahdî, v. 158b -159a Yeşil, v.3a

¹² Mil. küt. yz.8459 v.42b

¹³ Yeşil v6a

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

9**mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

Şehâ tab'-ı suhenver-i âşıkız türabâyız biz
Şerâbız bâğ-ı hüsne gelmişüz nâme-serâyız biz

Melâlet kesb iderdik tab'-ı rağbet itmeziz hiç
Muhibb-i hânedânız bezm-i irfâne revâyız biz

Değil şehd âb-ı cennet zâhid-âsâ fikrimiz her dem
Dahi hûrî de gelmez 'akla müştâk-ı Hudâyız biz

Selîm-i hâtırız tab'-ı cemîliz mâ'il-i yâruz
Çerâğ-ı bâğ-ı irfân olmaga râgıb gedâyız biz

Firâkî kadriñi âlemde her gevher-şinâs anlar
Harîdârı metâ'-ı hatre ragbet-nümâyız biz¹⁴

10**fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün**

Gülşen-i 'âlemde böyle sırta irmez hiç kes
Zâğlar âzâde vü bülbüller giriftâr-ı kafes¹⁵

Lîk durma nâledir ancak nasîbi bülbülün
Dâmenin ol ser değil ruhsârın almış har ü has

Yeltenürsem ey perî tan mı hevâ-yı gûyuna
Vakt olur kim âdemi Bagdâda iltür bu heves

Bed du'â bilmem ilâhî kesmesün âlemde hiç
Kûyuna vardıkca 'âşık sen rakîb eylerse ses

Gel cemâlin mushafın göster Firâkî bendene
Bâri imân ile Kur'ân ile gitsün son nefes¹⁶

11**Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün**

Kanlu yaşum dem-be-dem deryâ gibi eyler hurûş¹⁷
Bilmezem kanden gelür her dem baña yâ Râb bu cûş¹⁸

Halka halka dağlar yakdum tenümde mutribâ
Nây dinlet gel baña def gibi oldum cümle gûş

¹⁴ Mil. küt. yz.8459 v. 43a- 44a

¹⁵ Birinci beyit için bkz. Latifî, v.115a, Kınaltzade Hasan Çelebi, v. 226-b-227a, Ahdî, v. 158b-159a,

Beyânî, v. 71a-b, Âlî, v. 285a

¹⁶ Yeşil v.6b

¹⁷ Bu gazelde eksik beyitler olmalı

¹⁸ Birinci beyit için bkz. Ahdî, v. 158b-159a

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

‘Aşk pul pul dâg ile zeyn itdi ‘uryân cismümi
Oldum İbrâhîm-i Edhemden Firâkî hırka-pûş¹⁹

12

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

Gögüs bagır açuk kollar sıganmış yâr gönlek çek
Çemende şâh-ı gül gibi güler oynar gönlek çek

İlik düğme işi bitmiş yaka yeñ yatmıya gitmiş
Bahâr eyyâmı gül devri yürür yâr gönlek çek

Degüldür gördüğün hâle kamerde vâkıf ol hâle
Felek sen mâh-tâbını kucar her bâr gönlek çek

Kuzıcağum niçün uryân olup yatduñ rakîb ile
Benüm koynıma girmekden iderken ‘âr gönlek çek

Firâkî tañ degül çâk-i giribân itse gayretten
Seni her gice koynına koyar agyâr gönlek çek²⁰

13

mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün

Cânâ idi lutfuñda gedâyâne sıfâtım
Ammâ bu sıfât üzre şükür sende zevâtım

Bil mest-i harâb etdi beni cizye-i ‘aşkıñ
Tahayyür idemez yek-digerin mest hayâtım²¹

‘Aşkın okıdur esb-i süvâr etdi derûne
Sürdi keremin kişver-i dilden süfehâtım

Nâdâne bu hâlet görünür ‘ucbile ammâ
Hâl ehline boşda da değıl nazm-ı nukâtım

Çârûb ideli rûyımı dergâh-ı Hudâ’ya
Keşf oldı bana hamd ola ebvâb-ı necâtım

Gufrân-ı ilâhîde ümîdim katı çokdur
Firâkî hemân kesme ümîd gerçi vusâtım²²

14

fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün

Bî- dilim dilsitândan ayrıldım

¹⁹ Latifi., v. 115a, son beyit için bkz. Beyânî, v. 71a

²⁰ ‘Aşık Çelebi v.187a, Yeşil 2b

²¹ Vezin ve anlam bozuk

²² Şiir yazmada Kalenderi Firaki olarak kaydedilmiştir. Mil. küt. yaz 8459

Bülbülüm gülsitândan ayrıldım

Nola belim bükülse pîr olsam
Serv-kamet civândan ayrıldım

Yüreğim hasret ile kân oldu
Bilmezem hiç kândan ayrıldım

Anaruñ kûy-i yâri ağlayuben
Bir garîbim mugândan ayrıldım

Dağda arar Firâkî cânda bulur
Lâle-zâr-ı cinândan ayrıldım²³

15

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Virilmekde iken bendi ehibbâ şimdi her yandan
Neden bilmem ferâgat eylemez dil 'aşk-ı cânândan

Zuhûr itmiş mi bilmem 'asra evvel böyle bir sehhâr
İder efsûn ile nâzik vücûdñ ayırır cândan

Hayâl-i 'aşk-ı dilde eyledikce rûz u şeb temkîn
Vücûdı bî-'ilâcî merhametsiz kesdi dermândan

Ne yapsam neylesem bu hâli ol cânâna bildirsem
Yazık 'ömründe hiç ders almamış bir ehl-i 'irfândan

Vücûd iklimine şimdi hücûma başladı a'dâ
Nidem cefâñı anlar yüz bulurlar gayrı sultândan

Sarây-ı vuslata gelmez zarâr bir şeb ikâmetden
Niçün huzr eylemez cânân Firâkî gibi mihmândan²⁴

16

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Dil oldı gülzârın vaslını hûbân olanlardan
Sedâveş hasretile dîdesi nâlân olanlardan²⁵

Dil-i pervânemiz şeydâlanup bî-şûh-ı endâma
Anıñçün oldı söz hecriyle devrân olanlardan

Siperlendi sebû-yı ser sazım seng-i nâdâna
Biz olduk derd-i hicr-i yâre bî-dermân olanlardan

Vücûdum sâni'-i kudret bu yolda eylemiş töhmet
Anıñçün olmuş dil-hânesi vîrân olanlardan

²³ Yeşil v.1a

²⁴ Mil. küt. yaz. 8459 v. 47b

²⁵ Metin probleminde dolayı anlam ve vezin bozuk

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

O varsun hâlet-i hicrânımızla iftihâr etsün
 ‘Aceb olmaz mı dünyâ başına zindân olanlardan
 Yakar âh-ı şerârim bâğ-ı âmâlin anıñ birgün
 Degildir savt-ı âhım boş yere gûyân olanlardan
 Tutuldukca bu hâlet üzre şimdi râh-ı dildâre
 Firâkî rûzını zann itmeñiz handân olanlardan²⁶

17

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâîlün

Metâ’-ı cân götürdüm dil-dâre bergüzâr elde
 Ki yokdur bundan özge aña lâyıq yâdigâr elde
 Yemin etmiş beni öldürmege ol Yûsuf-ı sâni’
 Helâkim kastına gelmiş fedâ it cân güzâr elde
 Sentün nerd-i muhabbete gönül zârın murâd üzre
 Eğer gelmezse zâr atma degüldür kâr u zâr elde
 Pa-ender pa yurt ayagı ey sâki kul olsun²⁷
 Hemîşe eksik olmasun şarâb-ı hoş güvâr elde
 Akıtsun katre katre sim eşk-i dür gibi çeşmiñ
 Firâkî makdem-i yâre nisâr it her ne var elde²⁸

18

mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün

Mihmân oliver şehr-i dile yâr gicelerde²⁹
 Her pâyı rûyını ızhâr gicelerde
 Teşrîfi ile buldı şeref hâne-i gönlüm
 Zîrâ ki gider cümleten ağıyâr gicelerde
 Mihnetlerinin cürmüni ahfâ için ancak
 Ser çeker ‘âleme Settâr gicelerde
 Hâkîr gönül kişverinde geşt ü güzâr
 Seyr etmek için geldi o hângâh gicelerde
 Deryâ-yı muhabbet o zamân cûşa gelürler
 Her demde gelür defter-i ızhâr gicelerde
 Gözyaşını siller gibi dök durma Firâkî

²⁶ Mil.küt.yaz. 8459 v.50a

²⁷ Vezin bozuk

²⁸ Yeşil v.1b

²⁹ Bu gazelde okunamayan lekeli kelimeler bulunduğundan vezin problemlidir

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

Şâyed ki saña rahm ide Gaffâr gicelerde³⁰

19

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

Yâ Râb beni sen külbe-i ahzâne düşürme
Bâg-ı emelim kasrını vîrâne düşürme

Kurtar beni bu dâg-ı cefânîñ eleminden
Bî-vuslat idüp rezm-i hicrâne düşürme

Gösterme derûnum okını çeşm-i rakîbe
Pâ-mâl idüp âmâlümi hüsrâne düşürme

Lutfuñıla hâlâs eylemiş zahm-ı cefâdan
Bülbül gibi her rûzımı efgâne düşürme

Kûyuñda garîb eyle beni eyle terahhum
Fazlından öte bendeñi bir yâne düşürme

Cürmümle kabûl eyle ayırma nazarıñdan
Kapunda kıyam eyle de yabâne düşürme

Her kârımıza yâver idüp dost-ı rahîmi
Firâkîyi her sûret-i insâne düşürme³¹

20

Fe'ilâtün mefâ'ilün Fe'ilün

Ey gönül iftirâka sabreyle
Hasret-i iştiyâka sabreyle

Tut tahammül eteğın muhkem
Çâk çâk etme yakañ sabreyle

Saña şâyed o serv-i refâtârın
Su gibi gönülü aksa sabreyle

Seni her dem hevâ-yı 'aşkıla
Nice bir oda yaksa sabreyle

Arzû-yı visâl eyler isen
Ey Firâkî firâka sabreyle³²

21

fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün

Ârzû kılmaz kızılbaş Âl-i 'Osmân tahtını
Ol hırâsânlıkla terk itmez Horasân tahtını

³⁰ Mil. küt. yaz.8459 v.51a

³¹ Mil. küt. yaz.8459 v.51b

³² Yeşil v.4a

Beklerin begler içinde pâdşâhum ben seni
 Göñlümün ma'mûr idersün işbu vîrân tahtını
 Her habâb-ı câm-ı mey söyler zebân-ı hâl ile
 Yile virdi rûzgâr anca Süleymân tahtını
 'Ârızuñda hattuña zülfün mu'âriz olmadı
 Mûra teslîm itdi sanki şâh-mârân tahtını
 'Azm-i bostân eyleme gel şeh-r-i Kütâhiyyeye
 Görmek isterseñ şehâ ger Bâyezîd Hân tahtını
 Sen yüz aklugın vir Allâhum çevir sevdâ ile
 Germiyâna geldi terk idüp Karaman tahtını
 Sürme kapuñdan şehâ k'itmez gedâ göñlüm kabûl³³
 Virseler sıdk u sefâ ile Sıfahân tahtını
 Ey Firâkî Hazret-i Ya'kûba firkat bir zamân
 Tahta bend-i beyt-i ahzân itdi Ken'ân tahtını³⁴

MUSAMMATLAR

Muhammes

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Şöyle sermestim ki 'âlem halkı hep hayrân baña
 Derdi yâr ile helâk oldum meded dermân baña
 Düşmânın sözüne uymuş eylemiş bühtân baña
 Yoluma ölmez diyormuş dostlar canân baña
 Hey gerekmez bir nefes ansız cihân ü cân baña

II

Görüp gördükçe ağlarım hep seni ağyar ile³⁵
 Topdolu olur bu sinem içi tışı nâr ile
 Âh kim bir demde hemdem olmadım dildâr ile
 Geçdi 'ömrüm gûşe-i mihnette âh ü zâr ile
 Bir gülyüz gösterüp resmetmedi devrân baña

III

Bildüm ey dilber baña 'aşkın ezelden yâr imiş
 Hayliden bu haste dil senin kapuñda zâr imiş
 Bilmedüm 'aşkında başuma ne yazu var imiş

³³ Vezin bozuk

³⁴ 'Âşık Çelebi v.187a, Yeşil, v.2a

³⁵ Vezin bozuk

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

‘Âşık olmak dostlar gayetde müşkîl kâr imiş
Ugradum bir derde kim ölmek gelür âsân baña

IV

Acır iseñ baña acı geçdi ömrüm zâr ile
Hemdem olmadım cihânda bir şeker güftâr ile
Nice ola hâlim benim şol saçı tatâr ile
Kara çullar geydirir sevdâ-yı hatt-ı yâr ile
Kâfir etmez etdüğün bu misk-efşân baña

V

Ey Firâkî bu yere geldim dahi hiç gitmeyem
Sen baña etdüklerin ben ey perî unutmeyem
Gayre uyup yârimi bir lahza ben terk etmeyem
Diyem ey dilber demişsin ben kula cevretmeyem
Dedi kim vallâh tallâh bu sözüñ bühtân baña³⁶

Müseddes

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

I

Yine ben nerd-i muhabbetde bu gün zâr oldum
Zehri hicr-i elem ü derd ile nâcâr oldum
Mest olup câm-ı mey-i ‘aşk ile dü-çâr oldum
Dil verenden gitdikce dil-fikâr oldum³⁷
Düşeli ‘aşkıña günden güne bîmâr oldum
Allah Allah ne ‘aceb derde giriftâr oldum

II

Kaldı dermânda mededsiz dil-i âvâre meded
Olmadı gitdi benim derdime bir çâre meded
Cân hulkume gelüp kalmadı güftâre meded
Ölmeden gel göreyim yüzüñü bir pâre meded
Düşeli ‘aşkıña günden güne bîmâr oldum
Allah Allah ne ‘aceb derde giriftâr oldum

III

Yâr hicrin büküben kâmetimi eyledi ham
Cânımı aldı benim renc ü belâ derd ü elem
Giryeden dîdelerim dür döker oldu her dem
Dostum dil vereli ben saña oldum pür gam
Düşeli ‘aşkıña günden güne bîmâr oldum

³⁶ Yeşil, v.6a

³⁷ Anlam bozuk

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Allah Allah ne ‘aceb derde giriftâr oldum

IV

Rûhlarıñ baña yine renk edüben eyledi âl
Kaşların fikri bugün kametimi kıldı hayâl
Seni serv-i kaddi görelden olmuş idim pâ mâl
Mâ-hasal koymadı sevdâ-yı ruhuñ tende mecâl
Düşeli ‘aşkıña günden güne bîmâr oldum
Allah Allah ne ‘aceb derde giriftâr oldum

V

Nâr-ı ‘aşkıñda Firâkî nice bir eylesün âh
Nice bir ravzanı şeb ide anıñ bahtı siyâh
Cuş u gam oldu şeh-i ‘aşk olalı baña sipâh
Meded öldüm baña bir çâre kıl ey gül yüzü mâh
Düşeli ‘aşkıña günden güne bîmâr oldum
Allah Allah ne ‘aceb derde giriftâr oldum³⁸

Müseddes

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

I

Evlîyâ şâd eyler elbet bâbınıñ muhtâcını
Hiç murâd etmez erenler dâhiliñ ihrâcını
Hem marîzi ‘aşk olan bulur hemân ‘ilâcını
Tûtîyâ bil çeşmiñe deryâsınıñ emvâcını
Sırrını idrâk eyledik Mustâfâ mi’râcını
Başıña ‘izzetle koy Monlâ-yı Rûmuñ tâcını

II

Gördi bir hûb manzûrı mi’râcda fahr-i enbiyâ
Serde nûrdan tâc ile destâr önünde âbâ
Ol sebebdan talebânı ‘âdet etdi enbiyâ
Anda makbûl-ı cenâb-ı hazret oldı bu adâ
Sırrını idrâk eyledik Mustâfâ mi’râcını
Başıña ‘izzetle koy Monlâ-yı Rûmuñ tâcını

III

Hazret-i Şâh-ı Resûl didi eyâ bigi Hudâ
Vir haber bundan baña kimdir ‘aceb bu mehlikâ
Didi Cibril bilmiş ol sen ey Resûl-i Kibriyâ
Budur ferzend-i siddîk Çaryâr-ı Mustafâ

³⁸ Yeşil v.6b

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Sırrını idrâk eyledik Mustâfâ mi'râcını
Başıña 'izzetle koy Monlâ-yı Rûmuñ tâcını

IV

Didi Cibrîl yâ Resûle budurur Monlâ-yı Rûm
Ümmetine mürşid olup idiser neşr-i 'ulûm
Mesnevîsi dahi seccânı şu'â-yı küll-i nücûm³⁹
Anda etvâr-ı şerî'at hem tarîkat bi'l-'umûm
Sırrını idrâk eyledik Mustâfâ mi'râcını
Başıña 'izzetle koy Monlâ-yı Rûmuñ tâcını

V

Bu haberden oldılar ashâb cümle şâd-mân
Hakk'ın ihsânı siddîka böyle dûd-ı cân⁴⁰
Şimdi var ol nesl-i bâkire biraz sâhib-nişân
Ey Firâkî bende olur hânedânesin hemân
Sırrını idrâk eyledik Mustâfâ mi'râcını
Başıña 'izzetle koy Monlâ-yı Rûmuñ tâcını⁴¹

Tercî-i Bend

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

Ey seraperde-i hak mahzen-i sırr-ı rahmân
Hâsıl-ı cümle cihân mahasal çâr erkân

Sedd-i İskender olup zulmet-i vehme düşme
Çü yakın sendedir çeşme-i âb-ı hayvân

Koma kesrette özün talîb-i tecrîd ol kim
Sendedir sende çü gencine-i vahdet pinhân

Zerresin matla'-ı hûrşid-i hakîkat sende
Katresin gerçi velî sende ayândır ummân
Kudretinden iken bahr-i vücub ü zâtın
Seni cezb eyleyüp almışdı sehâb imkân

'Aşk zencîri çeker bahre ulaşır aher
Âb sahrada olursa ne kadar sergerdân

³⁹ Vezin bozuk

⁴⁰ Vezin bozuk

⁴¹ Mil. küt. yaz..8459 v.55a-55b

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Gûş-ı cân ile eşit cân haberin ser-i dilden
 Haberin var ise cânndan eğer ey ârif-i cân
 Nokta-i dâire-i kevn ü mekân sensin sen
 Dâir-i gözdeki maksûd ü cihân sensin sen

II

Eyleme beyhude ziyân fikirin sevdâdan geç
 Çekme dûzah gamını cennet-i me'vâdan geç

Kadere baş egüben eyle kazâya teslîm
 'Amr ile Zeyd ile cenk eyleme kavgâdan geç

Hükm-i takdîre işin Hakka havâle eyle
 Yakasın bezm-i rıza şem'ini pervâdan geç

Ehl-i vahdet çü gider râh-ı fenâyâ tenhâ
 Bî ser ü pâ oluben hem ser ü hem pâdan geç

Mâsiva nakşine meşgûl oluben kalbiniz
 Yâ'ni dil zikrini ko la ila illâdan geç

Mest-i lâ-ya'kıl olup kendü özünden geçe gör
 Demezem ki saña keyfiyyet-i sahbâdan geç

Himmetin dîn u denî eyleme bu dünyâda
 Gam-ı dünyâyı koyup gusse-i 'ukbâdan geç

Nokta-i dâire-i kevn ü mekân sensin sen
 Dâir-i gözdeki maksûd ü cihân sensin sen

III

Etme külhân hevesin gülşene pervâz eyle
 Ağız aç medh-i gül ü goncaye âgâz eyle

Sâz-ı irfân-ı vefâ dinle hakîkat anla
 Yine göz uc ile bakuben igmâz eyle

Ne imiş bezm-i elestin kanunu deme
 Hâsılı bezm-i hakîkat sözünü sâz eyle
 Çok belâ çekmeyeyin râh-ı fenâda dersen
 Saltanât bârını boynundan ayırup az eyle

Har ü haşâke alayıktan etek silk el çek
 Himmetin kametini serv ü ser-efrâz eyle

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 5/1 Winter 2010*

Câm-ı Cem meclisine gelsün ayagın öpmesün
Bezm-i Mahmûd'a girüp sohbet-i Ayaz eyle

Nokta-i dâire-i kevn ü mekân sensin sen
Dâir-i gözdeki maksûd ü cihân sensin sen

IV

Toludur nûru vücûd ile serâser âfâk
Etmedi sende tehî mihr-i hakikat işrâk

'Âlem-i kesrete zinhâr mukayyed olma
Gör ne hoş vahdet imiş itlâk⁴²

Çift ol ebkâr-ı ma'nî ile tek âlemde
Gam değil ger veresiñ pirezên-i dehre talâk

Mecma' âlem ü mecmû'a dünyâsın sende
Sendedir Çîn ü Hitâ sende Horâsân ü Irak

Şah-ı âlem şu gedadır ki anın üstünde
Bir ser perde-i şahî ola bu sebi'a tabâk

Aherin fikrete ol bu fena yurdunda
Tumturak ile bina eyleme tak-ı revâk

Bade-i cam-ı muhabetten içüb bir cür'a
Zevk-i irfânla ger oldunısa ehl-i mezâk

Nokta-i dâire-i kevn ü mekân sensin sen
Dâir-i gözdeki maksûd ü cihân sensin sen

V

Mitrab-ı bezm-i elestle olanlar dem sâz
Dem-be-dem ney gibi afâka salanlar avâz

Bildiler nidiğün afâk ile nefsü yohsa
Değme sâzende-i nâ-sâz bu kıldan çalamaz

O ki eder şehbâz-ı sayd hüma-yı 'aşka
Uramaz deyme kes ederken hevâda pervâz

⁴² Silik mısralardan dolayı vezin bozuk

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

‘Aşk râzını Firâkî kime ifşâ etsün
 Bu harîm içre dahi bulmadı bir mahrem-i râz
 Çok aradım bu avâm içre havassı gerçi
 Bulmadım gerçek erenler Hak için el’ân az

‘Aşk şol ‘âşık-ı yektâyâ ki manend-i elf
 Kimse harf alup anıñ üstüne nokta koymaz

Eyleyen besmele-i âşk ile hâl bâbı
 Kesr-i nefis eyleyüben noktadan eyler âgâz

Nokta-i dâire-i kevn ü mekân sensin sen
 Dâir-i gözdeki maksûd ü cihân sensin sen⁴³

Tercî-i Bend⁴⁴
feilâtün mefâilün feilün

I
 Yine fasl-ı bahâr ile ‘âlem
 Döndü bağlar oldu irem

Güller açıldı gonceler geldi
 Bülbül oldu safâ ile hurrem

Gel sahn-ı çemene ıyş edelim
 Tur sözüm tut oturmağıl ebsem

Dem-i fırsat gelür geçer turmaz
 Ömür hod bir nefesdir bir dem

Bilmemisin bu mülk-i dünyâyı
 Kime sûd olur kime matem

Ezhanı sipihre dayanma
 Deme erkândır ol saña erkam

Bunuda tutdı cümle âfâkı
 Ki cihân kimseye degil bâkî

⁴³ Yeşil v.9b-11a

⁴⁴ Metinde başlık Güfte-i Firâkî olarak yer almaktadır.

II

Kanı geçen yıl açılan güller
Nasıl soldu şu tâze sümbüller

Bitse sümbül ‘aceb mi toprakda
Hâh-i râh oldu nice kâküller

Kara benlu karışdı topraga
Karalar geyse tandı fülfüller

Gonceler andelibe zâr açdı
Düştü bag-ı cihâne gulguller

Sana devr-i zamânı şerhetsem
Uzun uzun olur teselsüller

Bunuda tutdı cümle âfâkı
Ki cihân kimseye degil bâkî

III

Saña bir ibret edeyim tâ’lim
Ola rûşen ki makal ü hoş tefhim

Bilmemisin bu mülk-i âlemde
Asaf-ı şâh-ı ‘ âlem İbrâhim

Ki olmuşdı bu rub-ı mükevvende
Bende-i şâh-ı has heft iklim⁴⁵

Ümerâ can virirdi emrine
‘Ulemâ dilden eyleyüp ta’zim

Şöyle aldandı mihrine çarhın
Çekmedi zerre deñlu anda

Açmadı gözüm nevm ü gafletten
Tig-ı cellâd kılmasaydı kanda

Bunuda tutdı cümle âfâkı
Ki cihân kimseye degil bâkî

IV

Olalım şem-i ‘aşka pervâne

⁴⁵ Vezin ve anlam bozuk

Düşelim oda görsün divâne

Tutuşalım seninle el ele
Dönelim döne döne bir yane

‘Âkıl ol kim bu dünyâda hergiz
Ragbet etmez kimsene nadâne

Önce pîr-i mugana varınca
Bir alay nev-civan merdâne

Rind ü laübâli ‘âşıklar
Girelüm kuy-i ‘ aşka merdane

Iyş ü nuş edelüm bu dünyâda
Hep sala eyliyelim ‘ irfâne

Bunuda tutdı cümle âfâkı
Ki cihân kimseye degil bâkî

V
Ey Firâkî bu âlemin kârı
Böyledir gussa çekme her barı

Sağlar sağlığında sergerdân
Kim bilür ola bari her barı

Vakıf olsam rumuzuna dehrin
Neylerdin bu cübbe vü destârı

Bâki kalmaz kimesneye bu dünyâ
Nice kılalım âh ile zârı

Bunuda tutdı cümle âfâkı
Ki cihân kimseye degil bâkî⁴⁶

KIT’A
mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün

Didi meclisde bir gün bir mübâhî
Beni ey şeyh ider bu hâtır işgâl

⁴⁶ Yeşil 7a-9a

Fülân dervîşüñ oğlan sarmak ister
Sınık gönülüm benüm her mâh u her sâl

Cevâbında didi ol şeyh-i vâsi'
Yüri var hâturun def' eyle fî'l-hâl⁴⁷

MATLA

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Sarâ-yı sahn-ı 'âlemde dilâ sanma ki hurrem var
Sorarsuñ her gubârun hatrını taglar kadar gam var⁴⁸

MATLA

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Arka virme dâr-ı dünyâya çü istikrârı yok
Bü'l-'aceb vîrânedür kim sâkı var dîvârı yok⁴⁹

MATLA

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Dime her bir gubâr ölmüş gedâya hâk-i rehdür bu
Fenâ mülkinde çok tozlar koparmış pâdşâhdur bu⁵⁰

MATLA

feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ahteri'nin beş iken medresesi on oldu
Tâli'i sâd oluben ahteri meymun oldu⁵¹

MATLA

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Bir taraf oldı heves gitdi hevâ şimdengirü
Nideyin il virdügin dünyâ baña şimdegirü⁵²

MATLA

fâilâtün fâilâtün fâilün

Hâl-i müşgîn ile ol kâkül-i pür-çîn arası

⁴⁷ Latifî v. 115b

⁴⁸ Latifî, v.115a

⁴⁹G. Âlî, v. 285a

⁵⁰ Kayabaşı,-Fâ'izî- a.g.t., s.438

⁵¹ Yeşil, 11a

⁵² Kınalızade H. Çelebi, a. g. e., v. 226-b-227a

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

Kârbân-ı dil-i ‘uşşâka harâmî deresi⁵³

MÜFRED
mefâ’lün fei’lâtün fe’ilün

Okındı mûm ile pervânele hep
Meger şem’ûñ yine cem’iyyeti var⁵⁴

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ Namık,(1982) **Riyazü’ş-şu’arâ**, AÜSBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara
- AHDÎ, **Gülşen-i Şuarâ**, Millet Ktp, A. E. Tarih Yazmaları, 774
- ÂŞIK ÇELEBİ, (1971) **Meşâiru’ş-şuarâ**, Haz. Meredith Owens, London
- AYPAY, İrfan, (1995), “**Kütahyalı Divan Şairleri**”, Yedi İklim Dergisi, Kütahya Özel Sayısı, S. 68, İstanbul
- BEYÂNÎ TEZKİRESİ, Millet Kütüphanesi, nu.757, İstanbul
- BURSALI MEHMET TAHİR,(1972) **Osmanlı Müellifleri**, İstanbul
- DADAŞ, Cevdet,- Editör- (2000), **Kütahyalı Şairler Sempozyumu I**, Kütahya
- DEĞER, Murat, (2006) **XVII. Ve XIII. Yüzyıl Kaynaklarına Göre Kütahyalı Şairler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi-Danışman-Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜLER) Kütahya
- ERSOY, Ersen, (2004) **XVI. Yüzyıl Kaynaklarına Göre Kütahyalı Şairler ve Kütahya’da Edebî Muhit** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi-Danışman-Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜLER) Kütahya
- ERSOYLU, Halil, (1995), “**Kaside-i Kalem**”, TDAY, Belleten 1992 Ankara
- GÜLER, Kadir (1998) “**Tezkirelere Göre Germiyân Şuarâsı**” Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, S. 1, Gazimagosa KKTC
- GÜLER, Kadir (2004a) **Kütahya Yazıları**, Kütahya
- GÜLER, Kadir,(2004b) **Kütahyalı Arifi ve Pesendi**, Kütahya
- GÜNER Hamza,(1967) **Kütahyalı Şairler**, Kütahya İl Basımevi, Kütahya
- HASAN ÇELEBİ, **Tezkiretü’ş-şu’arâ**, Süleymaniye Ktp., Es’ad Efendi, İstanbul

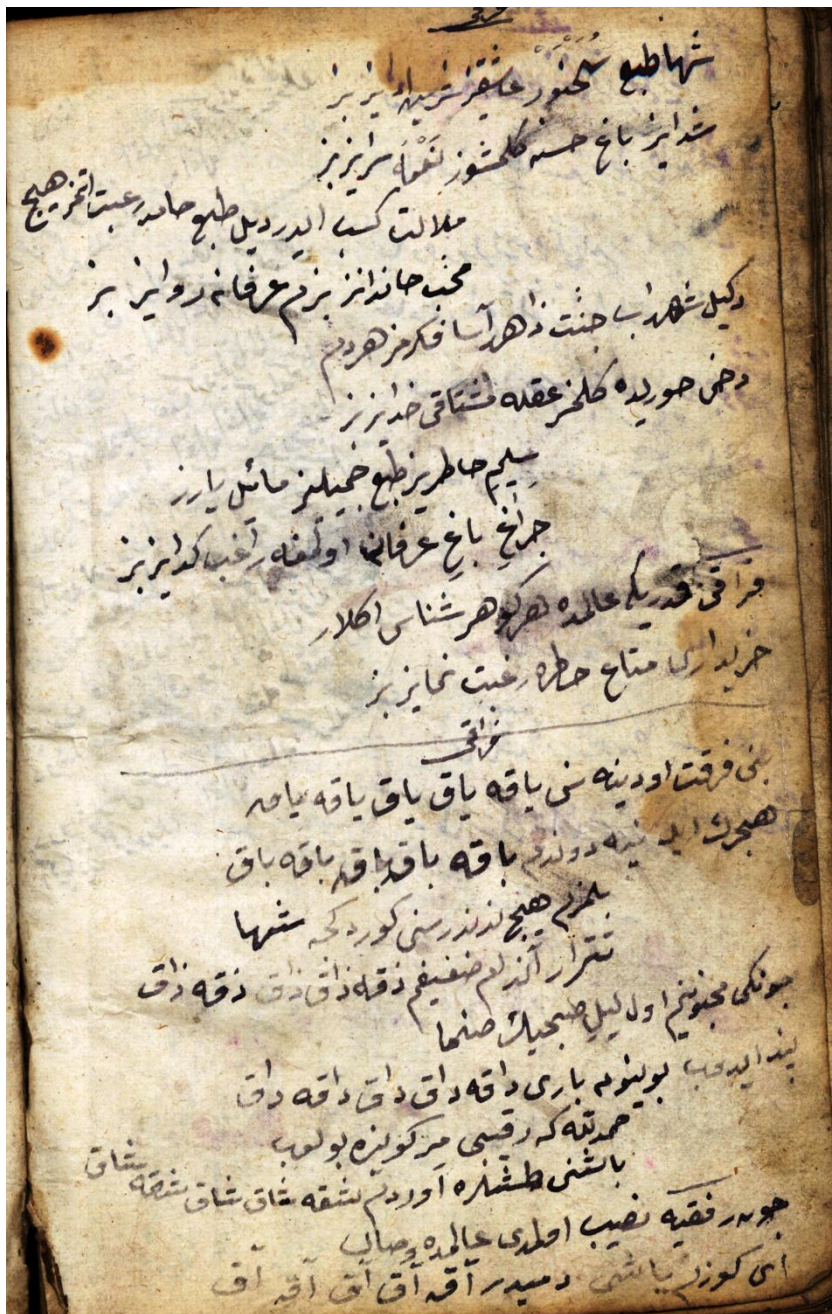
⁵³ Kınalızade H.Çelebi, a. g. e., v. 226-b-227a, Beyânî v.71a-71b

⁵⁴ Açıkgöz-Riyâzî-, a.g.t., s.183. Kayabaşı,-Fâ’izî- a.g.t., s.439

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010*

-
- İPEKTEN Haluk, (1986) **Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuara Tezkireleri**, AtatürkÜnv. Yayınları, Erzurum
- İPEKTEN Haluk, vd. (1988) **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Ankara
- İSEN Mustafa, (1994) **Kühü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısım**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara,1994
- KAYABAŞI Bekir, (1996) **Kafzade Faizinin Zübdetül Eş'arı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Ün. SBE
- KILIÇ Filiz, (1994) **Meşâiru's-şuarâ**, İnceleme, Tenkitli Metin, GÜSBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- KILIÇ Filiz, (1998) **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**, AkçağYayınları, Ankara
- KUTLUK İbrahim,(1981) **Hasan Çelebi-Tezkiretü's-şuarâ**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- LATİFİ, **Tezkiretü's-şuarâ**, Süleymaniye Ktp, Halet Efendi, 342.
- ÖNEN, Yücel, (2009) **Kırk Su'âl, İnceleme-Metin-Sözlük**, (DPÜ SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜLER) Kütahya
- SEHİ BEY, (1978) Haz. Günay Kut, Harvard Ün. Yay.
- SOLMAZ Süleyman, (1996)**Ahdî ve Gülşen-i Şuarâ'sı**, GÜ SBE (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara
- SUNGURHAN Aysun, (1996) **Beyânî Tezkiresi**, GÜ SBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- SUNGURHAN Aysun, (1999) **Kınalzâde Hasan Çelebi ve Tezkiretü's-şuarâ**, GÜ SBE (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara
- TOLASA Harun, (2002) **XVI. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Ankara
- UZUNÇARŞILI İ. Hakkı, (1932) **Kütahya Şehri**, Devlet Matbaası, İstanbul

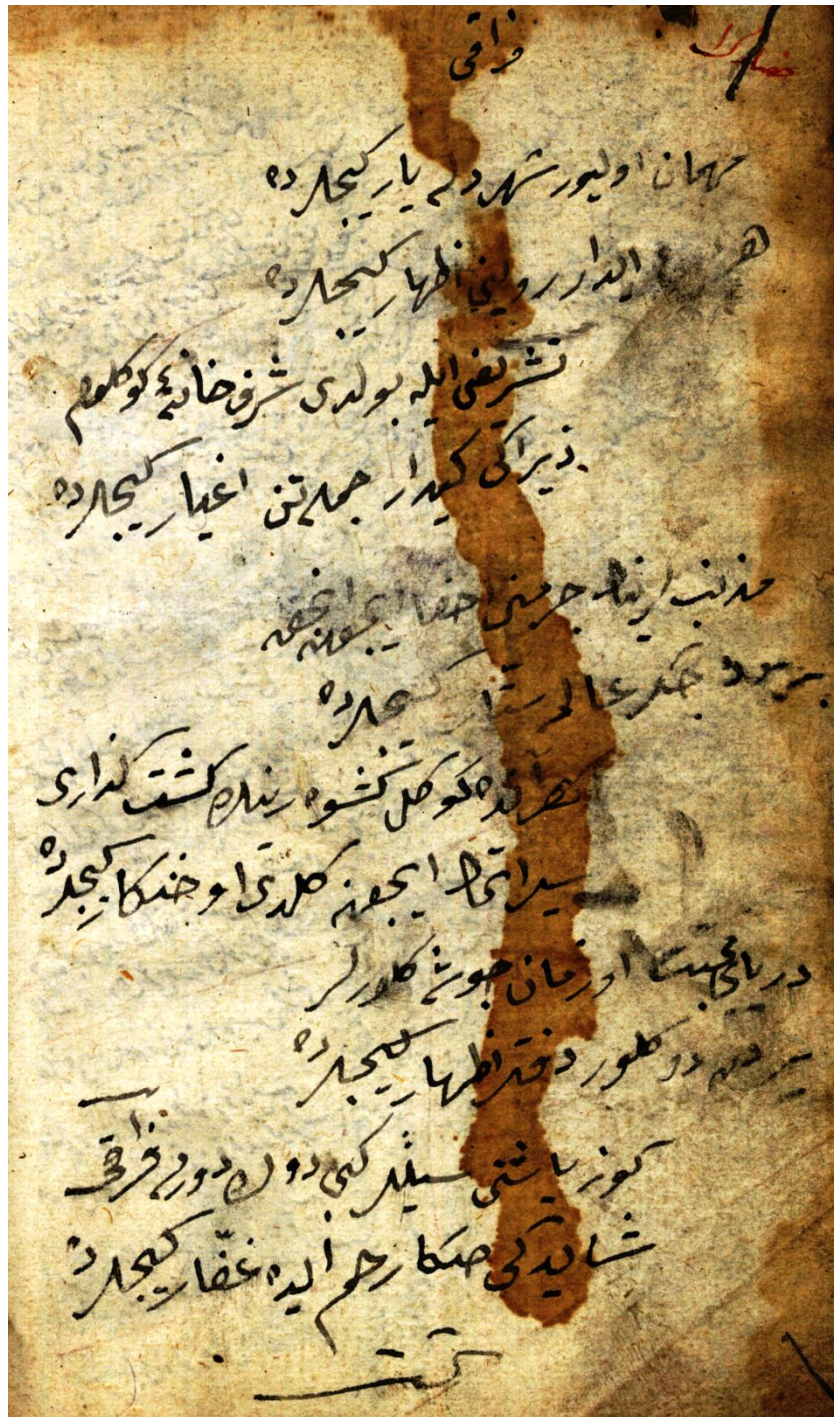
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/1 Winter 2010